

ARBETA FÖREBYGGANDE MOT:

Klotter

Klotter, som är en form av skadegörelse, är ett problem för många kommuner och som kostar mycket pengar varje år.

En nedklottrad miljö kan upplevas som otrugg – som om ingen bryr sig eller tar hand om platsen. Detta kan i sin tur leda till att den blir ännu mer nerklottrad. Samtidigt rör sig unga klottrare i miljöer som ibland inte är lämpliga för personer i deras ålder. Vissa klottrare löper risk att skada sig när de klottrar. De klottrare som lagförs riskerar dessutom att möta vuxenlivet med stora skulder för skadestånd.

Viktigt att veta om klotter och klottrare

Klotter och graffiti är företeelser som i stor utsträckning överlappar varandra. Likadana målningar kan i vissa fall vara skadegörelse och i andra sammanhang ses som konstnärliga uttryck, eller ha ett kommersiellt värde. Spraymålade bilder, och intresset för dem, kommer med all sannolikhet inte att försvinna. Denna komplexitet kan vara problematisk för dem som arbetar klotterförebyggande.

Också utövarna är en komplex grupp. Vissa av dem är kriminella på andra sätt än genom att klottra, andra inte. Några är konstintresserade eller politiskt engagerade, medan andra söker spänningen i det otillåtna och en gemenskap i utanförskapet. En del av utövarna målar bara lagligt, andra inte. Några målar lagligt ibland och olagligt däremellan. Många utövare slutar måla när de växer upp. Skadegörelse (där klotter ingår) är inte ett så kallat strategiskt brott¹.

Det finns inga vetenskapliga belegg för att så kallade öppna graffitiväggar (eller "lagliga väggar") automatiskt leder till vare sig mer eller mindre klotter. Däremot finns det aktuell forskning som tyder på att möjligheten att måla lagligt kan minska klottrandet för några av utövarna.

Förebyggande åtgärder på lokal nivå

För att kunna sätta in rätt åtgärd gäller det att först analysera om målet är att få bort klotter eller att få människor att sluta klottra, och därefter ringa in vilka i kommunen det är som klottrar. Framgångsrika satsningar är ofta *mångsidiga* och består av flera olika åtgärder, så att de når fler av ungdomarna inom den mycket heterogena klotterkulturen. En annan framgångsfaktor är att flera olika aktörer *samarbetar*. Slutligen är *uthållighet* viktigt. Det finns insatser som tycks ha minskat klottret medan de pågick, men där klottret ökat så snart projekten lagts ner.

Förebyggande exempel

I Norrköping har staden länge arbetat för att minska klottret. Utgångspunkten för detta arbete är att möta ungdomar som attraheras av graffiti-kulturen med samma förståelse som ungdomar med andra intressen, exempelvis musik och fotboll.

I verksamheten ingår bland annat organiserade aktiviteter med graffiti och hiphop, stora lagliga väggar i hamnen, kontakt med graffiti-föreningar samt klotterförebyggande stadsplanering. Det olagliga klotret tolereras inte och beivras enligt befintlig lagstiftning.

Foto: Ove Nordström

Graffiti i ett industriområde i Rågsved. Området har utvecklats till ett centrum för gatukonst med målningar på väggar och fasader gjorda med fastighetsägarnas tillstånd.

¹ *Strategiska brott* är sådana ungdomsbrott som ofta följs av fortsatt kriminalitet hos gärningspersonen.

Det går att minska klotter genom att

- polisanmäla klotter så att polisen kan lagföra klottrare.
- sanera bort klotter så snart det uppstår, gärna inom 24 timmar.
- försvåra klottrandet genom övervakning, svärmålade underlag, buskage och spaljéer framför väggar, osv.
- integrera åtgärderna i den ordinarie verksamheten, inte som ett tidsbegränsat projekt.
- bemöta och bejaka graffiti på samma sätt som andra fritidsintressen (t.ex. fotboll, ridning eller karate).

Tabell över aktörer

Aktör	Ansvarsområde	Vilken information de besitter	Vad de kan göra	Kontaktfunktion
Polisen	Utredar och förebygger brott. Tar emot anmälningar om klotter och annan skadegörelse.	Kännedom om olika former av skadegörelse och ibland även om unga personer med problematiskt beteende.	Utreda skadegörelsebrott.	Lokalpolis
Kommunen	Trygga och säkra utemiljöer.	Kännedom om förekomst av klotter i kommunen.	Förebygga och sanera klotter.	Samhällsbyggnad. Brottsförebyggande samordnare.
Kommunal kultur och fritidsverksamhet	Erbjuder alternativt till klotter.	Kunskap om hur man kan möta ungas önskan att utöva och förkovra sig i konst och kultur.	Folkbildning.	Lokala idéburna organisationer och föreningar.
Kommunens socialtjänst	Ansvarar för att ge individer det stöd och den hjälp de behöver.	Kunskap om problematiska beteenden och familjesituationer.	Prata med de unga och deras föräldrar. Erbjuder stöd.	Socialsekreterare och fältassistent
Skolan	Ansvarar för barns och ungdomars utbildning.	Kunskap om sina elever, ibland även kännedom om vilka som klottrar.	Samla och dela information, prata med ungdomar och deras föräldrar.	Rektor/ Skolledning
Brottsförebyggande rådet (Brå)	Sprida kunskap om brottsförebyggande arbete.	Kunskap om forskning och erfarenheter av klotterförebyggande åtgärder. Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Ansvarar för den officiella kriminalstatistiken. Skolundersökningen om brott.	Informera om den kunskap som finns och därigenom minska risken för att ogrundade tyckanden sprids som forskning.	www.bra.se/forebyggabrott
Fastighetsägare, transportföretag, elföretag med flera	Sanera bort klotter från sina byggnader.	Kännedom om förekomst av klotter.	Försvåra för klottrare att måla.	Informations- eller kommunikationsavdelning
Studieförbundet	Stöd till studiecirkel och föreningar.	Kunskap om hur man kan möta ungas önskan att utöva och förkovra sig i konst och kultur.	Folkbildning genom studiecirkel, kulturarrangemang och mötesplatser.	www.studieförbundet.se Kontakta det lokala kontoret och undersök hur stödet kan se ut.
Civilsamhället	Främja kultur och demokrati.	Kunskap om hur man kan möta ungas önskan att utöva och förkovra sig i konst och kultur.	Skapa kulturarrangemang och mötesplatser för ungdomar.	Fritidsledare.

© Brottsförebyggande rådet, mars 2017